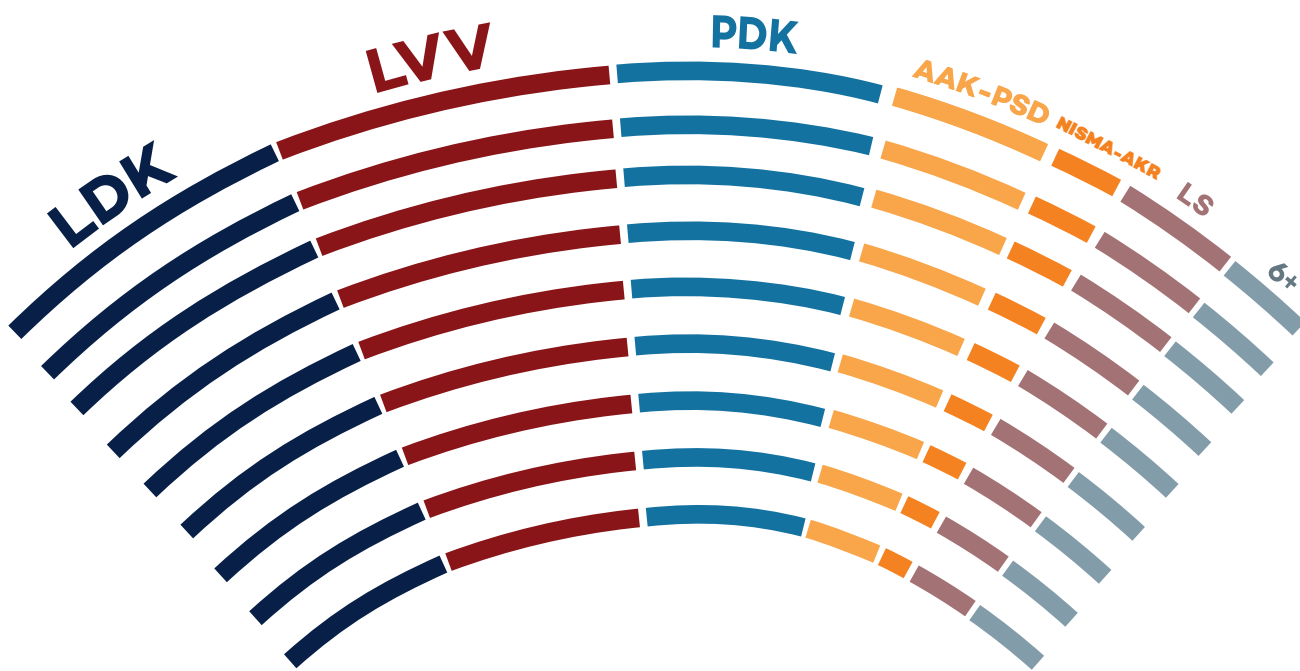

KOSOVO 2019: IZBEGAVANJE KRIZE POSLE IZBORA

Putovanje od sertifikovanja do inauguracije

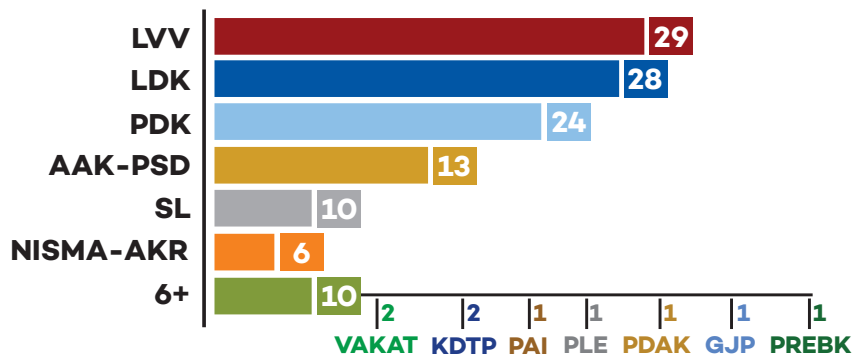

novembar 2019

Kosovo 2019: Izbegavanje krize posle izbora

Putovanje od sertifikovanja do inauguracije

Kosovo je 6. oktobra 2019. održalo prevremene parlamentarne izbore. Rezultati su službeno objavljeni 27. oktobra i proizveli su značajnu razliku u političkom pejzažu od kojeg je sastavljena nova Skupština od 120 mesta. Pokret Samoopredeljenje je dobio izbore, i tako osigurao 29 poslaničkih mesta, dok je

LDK, druga stranka po broju dobijenih glasova, osigurala 28 poslaničkih mesta. PDK je nakon izbora došla na treće mesto i tako stekla pravo na 24 mesta. Stranka premijera, Ramusha Haradinaja, AAK (zajedno sa koalicionim partnerom, PSD-om, gradonačelnika Prištine, Shpenda Ahmetija) dobila je samo 13 mesta, u međuvremenu je koalicija NISMA-AKR, Fatmira Limaja i Behxheta Pacollija, jedva prešla cenzus, stekavši pravo na 6 mesta. Srpska lista je osigurala 10 zagarantovanih mesta za srpsku manjinu, i na taj način postala ključni partner za formiranje vlade. Ostale manjine su dobile 10 mesta osiguranih za njih. Nekoliko nedelja pre sertifikovanja rezultata, pokret Samoopredeljenje i LDK, koji zajedno imaju 57 mesta, znači 4 manje od apsolutne većine, pokrenule su pregovore o formiranju vladajuće koalicije.

Dva poslednja kruga izbora su dokazala da put od sertifikovanja rezultata do inauguracije Skupštine može biti težak i veoma komplikovan. 2014, Skupština punih 6 meseci nije uspela da konstituiše i izglasa sopstveno rukovodstvo, dok je blokada u 2017. trajala 88 dana. Ovog puta, dve vodeće stranke imaju značajan broj mesta u Skupštini, što predstavlja stvar koja treba da pomogne u postizanju sporazuma o formiranju vlade sa drugima, samo sa manjinama, ili pak sa nekom drugom albanskom strankom. Činjenica da se proces sertifikovanja odužio, tačnije prošlo je 52 dana od dana održavanja izbora, 6. oktobra, treba da posluži kao alarm, jer nema vremena za gubljenje, prema tome, i preostali proceduralni put treba privesti kraju bez problema.

U prošlosti, političke stranke su oklevale prilikom konstituisanja Skupštine zbog međusobnog neprijateljstva i ometale rad parlamentarne većine. 2014 godine, opozicija je odbila kandidata kojeg je predložila vodeća stranka, dok ova poslednja nije ponudila nijednu drugu opciju. 2017, vodeća stranka je kasnila na sednice, dok je opozicija iste bojkotovala. Istorijski, proces konstituisanja Skupštine se odvijao paralelno sa imenovanjem vlade, i time je uslovljen i početak rada skupštine postizanjem sporazuma o koaliciji. Ovo je omogućeno i zbog postojanja ustavnog vakuma ali i u pravilima i procedurama Skupštine, koji su omogućili jednu takvu situaciju.

Takođe, veoma je važno da se stari scenario ne ponovi: zato što su konstituisanje skupštine i formiranje vlade dva odvojena procesa.. Stvaranje prvog je povezano sa direktnim demokratskim mandatom koji proističe iz izbora, tako da sve stranke i svi poslanici koji su deo skupštine su obavezni da budu aktivni deo tog mandata. Dok kada je u pitanju drugi proces, isti je posledica izbora i zavisi od osiguravanja parlamentarne većine za konstituisanje vlade i implementaciju njenog programa, usvajanjem zakona i budžeta. Vlade mogu i da ne budu formirane, ali skupština treba da bude uvek funkcionalna nakon izbora. Ovaj članak razmatra proces konstituisanja nove skupštine i formiranje buduće vlade i predlaže optimalno vreme za postizanje ovog cilja bez kašnjenja¹. U stvari, kao konačni rok za formiranje skupštine, Ustav određuje rok od 30 dana nakon što Centralna izborna komisija sertifikuje rezultate. **Ovaj krajnji rok od 30 je apsolutni rok koji ne može biti pomeren.**

Prvi korak uključuje predsednika Hashima Thaçija, od kojeg Ustav traži da putem **dekreta (1)**, sazove održavanje konstitutivne sednice Skupštine. Tradicionalno, ovo se vrši putem konsultacija političkih stranaka koje će biti deo skupštine, i to treba da se desi odmah nakon sertifikovanja. Skupština može i sama da odluči da održi sednicu, ukoliko predsednik propusti ispunjavanje ove formalnosti, koja može dovesti u rizik rok od 30 dana. Ovaj proceduralni korak treba da bude ispunjen bez kašnjenja, tokom prve nedelje koja sledi nakon sertifikovanja rezultata.

Odmah nakon, bivši predsednik Skupštine, Kadri Veseli, treba da sazove **pripremni sastanak (2)** sa predstavnicima novih parlamentarnih grupa, a sa ciljem pripreme inauguracijske/konstitutivne sednice. Ovaj sastanak treba da se dogodi najmanje 5 dana pre početka sednice, i to tako kako bi se ostavilo dovoljno vremena za pripreme. Sastanak treba da posluži za određivanje dnevnog reda inauguracijske sednice, verifikaciju kvoruma i mandata izabranih poslanika, kao i za dodelu mesta, počevši od najveće parlamentarne grupe, pa do najmanje. Uloga Veselija u ovoj fazi je pokretanje mirnog konstituisanja skupštine. U idealnim uslovima, pripremni sastanak treba da se održi odmah (nekoliko dana) nakon što predsednik odredi datum konstitutivne sednice. Samim tim, bivši predsednik skupštine, **Veseli, treba da bude domaćin pripremnog sastanka, i to ne više od 9 dana, tačnije drugog ponedeljka nakon sertifikovanja izbora, i to na način na koji bi se pomoglo u postizanju brže i mirnije tranzicije.**

Zatim **inauguracijska sednica (3)** treba da bude održana sledećeg ponedeljka, tačnije 16. decembra, što se uklapa u zakonski rok od 30 dana. Vođena od strane najstarijeg među poslanicima pa do najmlađeg po godinama, ova sednica će služiti kao zvanični početak mandata VII-me Skupštine Kosova. Pre početka glasanja, svi poslanici polažu zakletvu i zvanično preuzimaju svoje mandate. Tog dana, Skupština bira predsednika i 5 potpredsednika; 3 koji dolaze iz najvećih parlamentarnih grupa, i 2 iz stranaka i predstavnika manji². Ovo u praksi podrazumeva da Samoopredeljenje predloži jednog kandidata za predsednika skupštine i jednog kandidata za potpredsednika, LDK i PDK predlažu jednog potpredsednika, isto važi i za Srpsku listu kao i za jednu od manjinskih stranaka koje nisu srpske. Ukoliko se desi da neki

¹ Ovaj članak opisuje proces formiranja institucija i zato što uključuje imenovanje mnogih službenika, neće se baviti rodnom pripadnošću imenovanih ili izabranih u tom procesu, što znači da pozicije koje će dobijati žene ili muškarci zavise od političkih dogovora.

² Ustav Kosova, član 67.

od kandidata ne postigne da dobije većinu, predsednik na dužnosti treba da traži novo ime iz iste parlamentarne grupe, dok se pozicija ne popuni. Takođe, stranka koja predlaže kandidata treba da predloži kandidate koji su prihvatljivi drugim parlamentarnim grupama. **Sve strane treba da razumeju da inauguracijska sednica treba da se održi u svakom slučaju, samim tim, svi treba da se suzdrže od bojkotovanja ili napuštanja iste.**

Izbor rukovodećih organa na kraju inauguracijske sednice označava i zakonsko konstituisanje Skupštine, nakon koje može da se započne sa osnivanjem Vlade. Prema tome, Ustav traži i da predsednik Thaçi otpočne jednu **rundu konsultacija (4)**, sa strankama koje su deo Skupštine. **Ovaj proces, čiji je cilj identifikacija potencijalne većine, ne treba da traje duže od jednog ili dva dana.** U idealnim okolnostima, ovo treba da se dogodi tokom prve nedelje od konstituisanja Skupštine. Presuda Ustavnog suda iz jula 2014. određuje da pravo za predlaganje kandidata pripada najvećoj parlamentarnoj grupi – u ovom slučaju Samoopredeljenju³. Nakon ovoga, predsednik Thaçi treba odmah, tačnije do narednog ponedeljka, 23. Decembra 2019 da **nominuje kandidata/kandidatkinju za premijera (5).**

Zatim, u roku od 15 dana od nominacije novog kandidata za premijera od strane predsednika, predsednik Skupštine može da sazove parlamentarnu sednicu za glasanje o sastavu nove vlade. Ovo **glasanje o novoj vladi (6)** treba da se dogodi početkom januara 2020. U skladu sa Ustavom, kandidat treba da dobije većinu glasova poslanika. Što se tiče sastava Skupštine, svi njeni akteri ovaj rok treba da shvate kao maksimalni a ne minimalni rok. Ukoliko kandidat za premijera osvoji neophodnu većinu u Skupštini (61 od 120 ukupnih glasova), on ili ona i zvanično postaje premijer/ka, dok u danima koji slede nova vlada preuzima dužnosti od odlazeće vlade. Nova vlada treba da ima najmanje jednog ministra iz redova srpske zajednice i jednog iz redova drugih manjina⁴. Potonje ne predstavlja problem obzirom da je većina stranka koje predstavljaju manjine izrazila spremnost za saradnju sa vodećom strankom. Ali, predstavljanje Srba traži i angažovanje Srpske liste, obzirom da je ova koalicija postala jedini predstavnik Srba⁵.

Međutim, ukoliko **kandidat ne dobije (6A)** podršku parlamentarne većine, u skladu sa istom procedurom, predsednik treba da u roku od 10 dana nominuje novog **kandidata (6B)**. U ovom slučaju, predsednik nije obavezan da uzme u obzir samo vodeće stranke, te na taj način ima više prostora za predlaganje nekog drugog kandidata bilo iz iste ili pak druge parlamentarne grupe. Ukoliko i drugi kandidat ne obezbedi većinu, predsednik će izdati dekret **o raspuštanju Skupštine (6C)** i raspisaće nove izbore. **Ovi novi izbori treba da budu održani u roku od 40 dana**, što u ovom slučaju podrazumeva početak marta 2020.

Uopšteno, **ukoliko se stranke budu pridržavale predloženog redosleda događaja, Kosovo može imati funkcionalnu vladu do prve polovine januara 2020.**

³ Slučaj br. K0103/14 u vezi procene saglasnosti člana 84 (14) [Nadležnosti predsednika] sa članom 95. [Izbor Vlade] Ustava Republike Kosovo, 1. jul 2014, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=9565>

⁴ Ustav Kosova, član 96 (3).

⁵ Posebno ako se imenovanje vrši van Skupštine, Ustav Kosova, član 96 (4).

U najgorem slučaju, ukoliko nijedan od kandidata ne postigne da formira vladu i ukoliko se strane suzdrže od bojkotovanja procesa, novi izbori će biti održani 150 dana nakon prethodnih, održanih 6. oktobra. Održavanje novih izbora predstavlja nepovoljan scenario po zemlju.

Sertifikacija rezultata

27. novembra 2019.
Centralna izborna komisija
objavljuje konačne rezultate

CERTIFIED

1. Dekretovanje inauguracione sednice

Predsednik Republike određuje (dekretuje) datum inauguracione sednice nove Skupštine

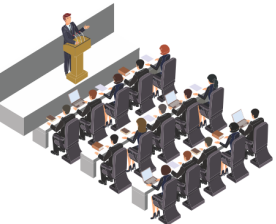
2. Pripremni sastanak

Bivši predsednik Skupštine (Kadri Veseli) sastaje se sa predstavnicima političkih stranaka za pripremanje inauguracione sednice Skupštine

3. Inauguraciona sednica Skupštine

Održava se inauguracija, poslanici polažu zakletvu, bira se predsednik i 5 zamenika predsednika Skupštine

4. Krug konsultacija

Predsednik se konsultuje sa političkim strankama kako bi se odredio kandidat pobjedničke stranke

5. Nominacija kandidata za premijera

Predsednik nominuje kandidata za premijera

7. Imenovanje Vlade

Izbor premijera, koji počinje da konstituise svoj kabinet

6D. Raspuštanje Skupštine

Predsednik raspušta Skupštinu i određuje datum za nove izbore (ne više od 40 dana)

6C. Glasanje novog sastava Vlade

Parlament glasa drugog kandidata (i sastav Vlade) poštujući isti postupak (u roku od 10 dana)

6B. Nov krug konsultacija

Predsednik drži nov krug konsultacija sa strankama i nominuje drugog kandidata za premijera (u roku od 10 dana)

6A. Neuspeh kandidata

Predloženi sastav Vlade ne uspeva da dobije glasove Skupštine

6. Glasanje kandidata/Vlade

Vlada je izglasana ako dobije većinu glasova svih poslanika (izglasavanje ministara koji zastupaju nevećinske zajednice zahteva odobrenje većine poslanika te zajednice)

Balkanska Grupa za istraživanja u oblasti politika je nezasvisan regionalni istraživački centar iz Prištine na Kosovu. Mi omogućavamo brzu analizu i razvoj politika iz mnogih oblasti izgradnje države; institucionalne i demokratske konsolidacije; manjinske integracije i dobrosusedskih odnosa; i evropskih integracija i promena u oblasti politika. Imamo višedecenijsko iskustvo u izradi politika i razvoju, strateškom razmišljanju i javnom zagovaranju sa vlastima, međunarodnim i nevladinim organizacijama.

Naše rigorozno, detaljno, nepristrasno izveštavanje, uvek zasnovano na temeljnom terenskom radu, je u centru našeg rada. Idemo dalje od uobičajenih stavova i uvek pokušavamo da promenimo stvari kroz kreativne, održive, dobro odmerene i dalekovidne preporuke iz oblasti politika kako bismo pomogli da naše zemlje razviju jake, dinamične demokratije, da postanu prosperitetne države i društva uz puno poštovanje vladavine prava.

Balkanska grupa je sačinila druge mehanizme kako bi ostvarila te promene: Dijalog za politike, forum politika (forum javnog zagovaranja na visokom nivou u organizaciji istraživačkog centra) i Forum za prekograničnu saradnju civilnog društva.

Norwegian Embassy